

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 18.9.2008 r.
COM(2008) 566 wersja ostateczna

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Wielojęzyczność: atut dla Europy i wspólne zobowiązanie

{SEC(2008) 2443}

{SEC(2008) 2444}

{SEC(2008) 2445}

SPIS TREŚCI

1.	Wprowadzenie.....	3
2.	Wyzwania stojące przed większą i bardziej zróżnicowaną UE	4
3.	Cele	5
4.	Wielojęzyczność na rzecz dialogu międzykulturowego i spójności społecznej	6
4.1.	Dowartościowanie wszystkich języków	6
4.2.	Przewycięzanie przeszkód językowych w najbliższym otoczeniu.....	7
5.	Wielojęzyczność dla dobrobytu	8
5.1.	Języki i konkurencyjność	9
5.2.	Języki i szanse na rynku pracy	9
6.	Uczenie się przez całe życie.....	10
6.1.	Więcej możliwości uczenia się większej ilości języków	10
6.2.	Skuteczne nauczanie języków	11
7.	Media, nowe technologie i tłumaczenie.....	13
8.	Zewnętrzny wymiar wielojęzyczności.....	14
9.	Wykonanie	15
10.	Wnioski	16

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Wielojęzyczność: atut dla Europy i wspólne zobowiązanie

Różnorodność językowa jest dla Europy wyzwaniem, lecz jest to, naszym zdaniem, wyzwanie zbawienne (Amin Maalouf, Grupa Intelktualistów ds. Dialogu Międzykulturowego)

1. WPROWADZENIE

Harmonijne współistnienie wielu języków w Europie jest wyraźnym symbolem aspiracji Unii Europejskiej do zjednoczenia w różnorodności – jednego z kamieni węgielnych europejskiego projektu. Języki nie tylko określają tożsamość jednostki, stanowią również część wspólnego dziedzictwa. Mogą łączyć ludzi i być oknem na nowe kraje i kultury, sprzyjając w ten sposób wzajemnemu zrozumieniu. Skuteczna polityka wielojęzyczności może zwiększyć perspektywy życiowe obywateli, poprawić ich szanse na rynku pracy, ułatwić dostęp do usług i należnych im praw. Może ona również przyczynić się do solidarności, poprzez wzmocniony dialog międzykulturowy i spójność społeczną. Przy takim podejściu różnorodność językowa może stać się cennym atutem, a we współczesnym zglobalizowanym świecie jego znaczenie będzie rosło.

W odnowionej agendzie społecznej, przyjętej przez Komisję dnia 2 lipca 2008 r., określono nowe podejście do zarządzania zmianami w naszym zglobalizowanym świecie, oparte na kluczowych zasadach możliwości, dostępu i solidarności. W wielojęzycznej Unii Europejskiej oznacza to, że: i) każdy powinien mieć możliwość odpowiedniego porozumiewania się, aby móc realizować swój potencjał i optymalnie wykorzystywać możliwości, jakie oferuje nowoczesna i innowacyjna UE; ii) każdy powinien mieć dostęp do odpowiedniego szkolenia językowego lub do innych środków ułatwiających porozumiewanie, tak aby żadne nieuzasadnione przeszkody natury językowej nie utrudniały życia, pracy ani porozumiewania się w UE; iii) w duchu solidarności, nawet te osoby, które mogą nie być w stanie nauczyć się innych języków, powinny mieć dostęp do odpowiednich środków porozumiewania się, umożliwiających im dostęp do wielojęzycznego środowiska.

W komunikacie Komisji z 2005 r. pt. *Nowa strategia ramowa w sprawie wielojęzyczności*¹ ponownie podkreślono wartość różnorodności językowej i stwierdzono potrzebę bardziej kompleksowych działań politycznych na rzecz promowania wielojęzyczności², zgodnie z zaleceniem niezależnej Grupy Wysokiego Szczebla ds. Wielojęzyczności³. W latach 2007-2008 szeroko zakrojone konsultacje⁴, obejmujące konsultacje przy użyciu Internetu, w ramach których otrzymano ponad 2 400 odpowiedzi, potwierdziły tę analizę; potwierdziły ją

¹ COM(2005) 596.

² Zob. uzupełniający ten komunikat dokument roboczy: *Inventory of Community actions in the field of multilingualism (Spis działań Wspólnoty w dziedzinie wielojęzyczności)*.

³ Zob. http://ec.europa.eu/education/languages/archive/languages_en.html.

⁴ http://ec.europa.eu/education/policies/lang/news/index_en.html.

również sprawozdania dwóch grup doradczych na temat wkładu wielojęzyczności w rozwijanie dialogu międzykulturowego oraz roli, jaką języki odgrywają w biznesie⁵.

Komisja zapoznała się również z opiniami pozostałych instytucji UE. Parlament Europejski opracował wiele bardzo interesujących sprawozdań⁶, zaś Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny i Komitet Regionów zostały poproszone o wydanie opinii⁷. Dnia 15 lutego 2008 r. odbyła się pierwsza konferencja ministerialna Rady dotycząca wielojęzyczności, która miała na celu przygotowanie podstaw dla szerszych działań politycznych.

Kluczowe decyzje w sprawie polityki językowej podejmują państwa członkowskie, w tym również decyzje dotyczące języków regionalnych i języków mniejszości, co do których ogólne ramy ustanawia *Europejska Karta Języków Regionalnych i Języków Mniejszości* Rady Europy. Wiele innych organizacji podejmuje decyzje w kwestiach językowych w terenie: organizacje świadczące usługi edukacyjne, władze regionalne i lokalne, partnerzy społeczni, media i sektor usługowy. Zgodnie z zasadą pomocniczości Komisja współpracuje z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami, aby zapewnić realizację wspólnych celów, oraz będzie je wspierać w ich staraniach, zwłaszcza poprzez ułatwianie wymiany dobrych praktyk.

W tym kontekście Komisja współpracuje z państwami członkowskimi na rzecz realizacji wyznaczonego w Barcelonie celu zakładającego stworzenie obywatelom możliwości porozumiewania się w przynajmniej dwóch językach obcych, poza językiem ojczystym, zwłaszcza dzięki ustanowieniu wskaźnika kompetencji językowych⁸, utworzeniu strategicznego działania i zaleceń oraz dzięki włączeniu umiejętności posługiwania się językami obcymi do kluczowych kompetencji uczenia się przez całe życie⁹.

Na podstawie dokonanych w poprzednich latach postępów celem niniejszego komunikatu jest doprowadzenie do zmiany jakościowej, poprzez przedstawienie cieszącej się szerokim poparciem oraz wszechstronnej strategii, wychodzącej poza ramy edukacji i umieszczającej języki w szerszym kontekście działań podejmowanych przez Unię Europejską w zakresie spójności społecznej i dobrobytu, czyli dwóch głównych celów strategii lizbońskiej.

2. WYZWANIA STOJĄCE PRZED WIĘKSZĄ I BARDZIEJ ZRÓZNICOWANĄ UE

Współczesne społeczeństwa europejskie stoją w obliczu szybkich zmian związanych z globalizacją, postępem technologii i starzeniem się społeczeństw. Istotnym przejawem tych zmian jest zwiększona mobilność Europejczyków – obecnie 10 milionów z nich pracuje w innym państwie członkowskim niż państwo ich pochodzenia. Kontakty z osobami z innych

⁵ http://ec.europa.eu/education/languages/archive/languages_en.html.

⁶ Sprawozdanie Parlamentu Europejskiego z zaleceniami dla Komisji w sprawie europejskich języków regionalnych i rzadziej używanych (języków mniejszości w UE) w kontekście rozszerzenia i różnorodności kulturowej (A5-0271/2003); Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie integracji imigrantów w Europie za pośrednictwem systemu oświaty i nauczania wielojęzycznego (2004/2267(INI)); Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie nowej strategii ramowej na rzecz wielojęzyczności (2006/2083(INI)).

⁷ http://coropinions.cor.europa.eu/CORopinionDocument.aspx?identifier=cdr\educ-iv\dossiers\educ-iv-022\cdr6-2008_fin_ac.doc&language=PL oraz http://www.eesc.europa.eu/documents/opinions/avis_en.asp?type=en

⁸ COM(2005) 356; COM(2007) 184. 2006/962/WE.

⁹ COM(2003) 449 *Promowanie nauki języków obcych i różnorodności językowej: plan działania na lata 2004-2006*; COM(2005) 596 *Nowa strategia ramowa w sprawie wielojęzyczności*. Zob. również *Sprawozdanie z realizacji planu działania*, COM(2007) 554.

krajów są coraz częstsze, a liczba osób mieszkających i pracujących poza granicami swego kraju wciąż wzrasta. W związku z ostatnimi rozszerzeniami UE proces ten jeszcze się nasilił. Obecnie UE liczy 500 mln obywateli, 27 państw członkowskich, 3 alfabety i 23 języki urzędowe, z których kilka obejmuje swym zasięgiem cały świat. Część dziedzictwa UE stanowi dodatkowo około 60 innych języków, którymi posługują się poszczególne grupy w poszczególnych regionach. Ponadto wiele języków to języki imigrantów: szacuje się, że na terytorium UE żyją obecnie przedstawiciele przynajmniej 175 narodowości¹⁰. Z tego i z innych powodów życie Europejczyków stało się bardziej międzynarodowe i wielojęzyczne.

Zwiększona różnorodność językowa stanowi sama w sobie źródło korzyści i jest ubogacającą, bez odpowiedniej polityki stanowi jednak wyzwanie. Może ona bowiem pogłębić przepaść komunikacyjną między ludźmi należącymi do różnych kultur i zwiększyć podziały społeczne, zapewniając osobom wielojęzycznym dostęp do lepszych warunków życia i możliwości pracy, lecz wykluczając przy tym osoby władające tylko jednym językiem. Może utrudniać obywatelom i przedsiębiorstwom UE pełne korzystanie z możliwości, jakie oferuje wspólny rynek, i wpłynąć negatywnie na ich konkurencyjną pozycję za granicą. Może na niej ucierpieć skuteczność administracyjnej współpracy transgranicznej między państwami członkowskimi UE oraz funkcjonowanie lokalnych usług, np. szpitali, sądów, urzędów pracy itp.

Obecnie należy zminimalizować trudności, jakie napotykają obywatele i przedsiębiorstwa UE, i umożliwić im korzystanie z możliwości, jakie przedstawia sobą wielojęzyczność. Należy również udowodnić, że języki mogą stanowić atut, którzy przyniesie korzyści całemu europejskiemu społeczeństwu.

3. CELE

Niniejszy komunikat dotyczy ludzi: ich umiejętności posługiwania się wieloma językami, oferowanej im możliwości dostępu do kultury i aktywnej postawy obywatelskiej, korzystania z lepszego porozumiewania się, szans na integrację, szerszych perspektyw zatrudnienia i podejmowania działalności gospodarczej. Dlatego należy przede wszystkim **uświadomić sobie wartość różnorodności językowej UE i możliwości, jakie taka różnorodność stwarza, oraz zachęcać do usuwania przeszkód dla dialogu międzykulturowego.**

Kluczowym instrumentem w tym zakresie jest wyznaczony w Barcelonie cel – **porozumiewanie się w języku ojczystym oraz w dwóch językach obcych.** Należy podwoić wysiłki, aby cel ten mogli osiągnąć wszyscy obywatele.

Należy również przedsięwziąć konkretne środki na rzecz dużej części społeczeństwa europejskiego, która wciąż nie wykorzystuje możliwości oferowanych przez wielojęzyczność. Są to np. osoby posługujące się wyłącznie swym językiem ojczystym lub takie, które wciąż mają trudności w opanowaniu swego pierwszego języka obcego; osoby, które przedwcześnie porzuciły naukę, osoby starsze oraz inni dorośli nieobjęci systemem edukacji. Należy ustanowić nowe rozwiązania edukacyjne, aby dotrzeć do tych poszczególnych grup poprzez programy łączące zabawę z nauką, media i technologię, ale również za pomocą odpowiednich pisemnych i ustnych usług tłumaczeniowych. Należy czynić dalsze starania, aby zachęcić dorosłych i młodzież do uczestniczenia w kształceniu i szkoleniu zawodowym, które powinno być dostosowane do ich potrzeb i stylu uczenia się.

¹⁰ Eurostat, *Europe in Figures: Eurostat Yearbook 2006-2007*, Luksemburg 2007 r.

Należy podjąć skoordynowane wysiłki, aby, w ramach dostępnych środków, zapewnić wielojęzyczności miejsce w głównym nurcie działań politycznych UE, w tym w takich dziedzinach jak uczenie się przez całe życie, zatrudnienie, integracja społeczna, konkurencyjność, kultura, młodzież, społeczeństwo obywatelskie, badania naukowe i media. Kolejne rozdziały niniejszego komunikatu podkreślają kluczowe aspekty tego **szerokiego podejścia**, mającego na celu rozszerzenie zakresu wielojęzyczności na spójność społeczną i dobrobyt. W tym celu należy wspierać osiągające sukcesy przedsiębiorstwa (w tym MŚP), konkurencyjną działalność gospodarczą i handlową, szanse na rynku pracy, integrację, dobrobyt i wypoczynek w życiu codziennym oraz otoczenie każdego obywatela.

4. WIELOJĘZYCZNOŚĆ NA RZECZ DIALOGU MIĘDZYKULTUROWEGO I SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Każdy z tak wielu języków narodowych, regionalnych, mniejszościowych czy migrantów, którymi posługujemy się w Europie, wnosi coś nowego do naszego wspólnego dziedzictwa kulturowego. Aby rozwijać dialog i wzajemny szacunek, dziedzictwem tym należy się dzielić. W niektórych regionach UE obywatele biegle posługują się zarówno językiem regionalnym czy mniejszościowym, jak i językiem narodowym, a oprócz tego dobrze znają też języki obce. Osoby wielojęzyczne są bardzo cenione, gdyż działają jak spoiwo między różnymi kulturami.

4.1. Dowartościowanie wszystkich języków

W obecnej sytuacji zwiększonej mobilności i migracji posługiwanie się językiem bądź językami narodowymi jest wymogiem koniecznym do skutecznej integracji i aktywnego funkcjonowania w społeczeństwie. Dlatego też kombinacja „język plus dwa” powinna w przypadku osób niebędących rodzimymi użytkownikami języka obejmować język ich kraju zamieszkania.

Nasze społeczeństwo posiada również niewykorzystane zasoby językowe: należałoby dowartościować różne języki ojczyste oraz inne języki, którymi posługujemy się w domach oraz w otoczeniu lokalnym i w sąsiedztwie. W przypadku dzieci posługujących się różnymi językami ojczystymi – czy to językami unijnymi czy krajów trzecich – zadanie szkoły jest skomplikowane, gdyż język nauczania jest już drugim językiem¹¹. Jednakże obecność takich dzieci może stymulować ich rówieśników, zachęcając ich do nauki innych języków i do otwarcia się na inne kultury.

W celu zacieśnienia związków między społecznościami grupa doradcza Komisji ds. wielojęzyczności i dialogu międzykulturowego¹² zdefiniowała pojęcie „przybranego języka własnego”, które zasługuje na dalszą refleksję¹³.

¹¹ COM(2008) 423 wersja ostateczna, zielona księga. Migracja i mobilność: wyzwania i szanse dla wspólnotowych systemów edukacyjnych.

¹² Z okazji obwołania roku 2008 Europejskim Rokiem Dialogu Międzykulturowego Komisja ustanowiła Grupę Intelktualistów ds. Dialogu Międzykulturowego pod przewodnictwem Amina Maaloufa, mającą za zadanie zdefiniowanie wkładu wielojęzyczności w rozwój dialogu międzykulturowego; ich sprawozdanie znajduje się na stronie: http://ec.europa.eu/education/languages/archive/languages_en.html.

¹³ [Język, który powinien być], intensywnie przyswajany, płynnie opanowany w mowie i w piśmie (...). Jego nauce towarzyszyłoby zapoznawanie się z krajem lub krajami, w których jest on używany, z literaturą, kulturą, społeczeństwem i historią, które wiążą się z tym językiem i posługującymi się nim osobami.”

4.2. Przewycięzanie przeszkód językowych w najbliższym otoczeniu

Jednym z podstawowych aspektów obywatelstwa jest korzystanie z usług dostępnych w lokalnej społeczności i wnoszenie przez jej mieszkańców własnego wkładu w jej życie. Przybywający do danej społeczności turyści, zagraniczni pracownicy, studenci czy też migranci często nie posługują się swobodnie jej językiem narodowym. Aby ułatwić im dostęp do usług i zapewnić ich płynną integrację, niektóre wspólnoty udostępniają podstawowe niezbędne informacje w różnych językach i korzystają z usług osób wielojęzycznych jako mediatorów kulturowych i tłumaczy. Duże metropolie oraz miejscowości turystyczne w Europie zgromadziły znaczne doświadczenia w radzeniu sobie z potrzebami cudzoziemców nieznających języka lokalnej społeczności. Komisja przywiązuje do tego dużą wagę i będzie wspierać rozpowszechnianie dobrych praktyk w tej dziedzinie¹⁴.

Na mocy dyrektywy o usługach¹⁵ do końca 2009 r. zostaną ustanowione na poziomie krajowym pojedyncze punkty kontaktowe. Celem ułatwienia transgranicznego świadczenia usług i ich otrzymania, punkty te będą udzielać usługodawcom i usługobiorcom z innych państw członkowskich niezbędnych informacji w różnych językach.

Dziedziną, która zasługuje na szczególną uwagę, jest sądowe tłumaczenie ustne i pisemne¹⁶. Biorąc pod uwagę wzrastającą mobilność zawodową i osobistą obywateli UE między państwami członkowskimi, zapotrzebowanie na tego typu usługi prawdopodobnie wzrośnie, jako że liczba spraw w sądzie, których stroną są osoby o ograniczonych umiejętnościach językowych, wzrasta.

¹⁴ Opinia perspektywiczna Komitetu Regionów
http://coropinions.cor.europa.eu/CORopinionDocument.aspx?identifier=cdr\educ-iv\dossiers\educ-iv-022\cdr6-2008_fin_ac.doc&language=PL

¹⁵ Dyrektywa 123/2006/WE dotycząca usług na rynku wewnętrznym, Dz.U. L 376/36 z 27.12.2006.

¹⁶ COM(2008) 329 wersja ostateczna, *Droga do europejskiej strategii w dziedzinie e-sprawiedliwości*.

W celu przybliżenia obywatelom wielojęzyczności Komisja wykorzysta w sposób strategiczny odpowiednie programy i inicjatywy unijne¹⁷:

- *będzie prowadziła kampanie uświadamiające korzyści płynące z różnorodności językowej i uczenia się języków dla dialogu międzykulturowego;*
- *będzie monitorowała umiejętności językowe obywateli poprzez wskaźniki umiejętności językowych i badania Eurobarometru;*
- *we współpracy z państwami członkowskimi będzie wymieniać dobre praktyki, szkolić ustnych i pisemnych tłumaczy sądowych i wspierać tworzenie przez nich sieci współpracy oraz rozwijać specyficzne narzędzia tłumaczeniowe umożliwiające dostęp do dokumentów i w ten sposób ułatwiać dostęp do wymiaru sprawiedliwości.*

Państwa członkowskie zachęca się do:

- *podejmowania starań, aby pojedyncze punkty kontaktowe powstałe na mocy dyrektywy o usługach pracowały w wielu językach, co ułatwiłoby transgraniczne świadczenie usług;*
- *ułatwiania osobom niebędącym rodzimymi użytkownikami języka dostępu do wyspecjalizowanych kursów języka (języków) kraju przyjmującego.*

5. WIELOJĘZYCZNOŚĆ DLA DOBROBYTU

Języki mogą stanowić konkurencyjną przewagę dla przedsiębiorstw UE. Przedsiębiorstwa zatrudniające wielojęzyczne osoby stanowią dowód na to, że różnorodność językowa oraz inwestowanie w umiejętności językowe i międzykulturowe mogą stać się rzeczywistym czynnikiem dobrobytu i źródłem korzyści dla wszystkich. Niektórych europejskich języków używa się powszechnie na całym świecie, mogą więc stanowić cenne narzędzie komunikacyjne dla przedsiębiorstw.

Forum Biznesu ds. Wielojęzyczności¹⁸ wydało zalecenia mające na celu wzmocnienie konkurencyjności i zwiększenie zdolności zatrudnienia dzięki lepszemu zarządzaniu różnorodnością językową. Uczestnicy Forum zauważyli, że wschodzące rynki, takie jak Brazylia, Rosja, Indie i Chiny, są coraz ważniejsze dla przedsiębiorstw UE, dlatego też, aby sprostać konkurencji na tych rynkach, niezbędne są odpowiednie umiejętności językowe. Bieżące wyzwanie dotyczy więc uczynienia z wielojęzyczności jednego z fundamentalnych elementów wszystkich strategii skierowanych na rozwój ludzkiego kapitału¹⁹.

¹⁷ Uzupełniający dokument roboczy: *Inventory of Community actions in the field of multilingualism* (Spis działań Wspólnoty w dziedzinie wielojęzyczności) daje przegląd istniejących działań i programów wspierających wielojęzyczność.

¹⁸ *Przedsiębiorstwa osiągają lepsze wyniki dzięki znajomości języków*, lipiec 2008 r. http://ec.europa.eu/education/languages/news/news1669_en.htm

¹⁹ Zob. COM(2008) 394 wersja ostateczna, „Najpierw myśl na małą skalę” Program „Small Business Act” dla Europy.

5.1. Języki i konkurencyjność

Badanie Komisji dotyczące wpływu niewystarczającej znajomości języków obcych w przedsiębiorstwach na gospodarkę europejską²⁰ wykazało, że 11 % eksportujących MŚP może stracić kontrakty z powodu barier językowych. Pomimo wiodącej roli języka angielskiego jako języka biznesu w świecie, powodzenie w podbijaniu nowych rynków będzie zależało od innych języków, które dadzą przedsiębiorstwom UE przewagę konkurencyjną. Lepsza znajomość języków będzie atutem we wszystkich działaniach, nie tylko tych dotyczących sprzedaży czy marketingu. Wszystkie przedsiębiorstwa współpracują z różnymi kategoriami usługodawców i dostawców surowców. W wielu jednak przypadkach przedsiębiorcom – zwłaszcza w małych i średnich przedsiębiorstwach – brakuje wiedzy i środków, aby włączyć języki do swoich biznesplanów.

Przedsiębiorstwa zatrudniające wielojęzycznych pracowników muszą nie tylko zapewnić im odpowiednie szkolenia językowe, ale też znaleźć kreatywne sposoby na wykorzystanie już istniejących, lecz często ukrytych, zasobów językowych, które drzemią w ich wielojęzycznych pracownikach.

Zgodnie z ustaleniami Forum Biznesu w rozwijaniu umiejętności językowych dla różnych funkcji przydatne byłyby opracowane przez przedsiębiorstwa i ich stowarzyszenia strategie. Tego typu strategie zarządzania językami miałyby również pozytywny wpływ na „przemysł językowy”, świadczący usługi tłumaczeniowe (ustne i pisemne) oraz dostarczający wielojęzyczną technologię. W ich interesie leżałaby również inwestycja w szkolenia językowe i utworzenie, we współpracy z władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi, partnerstw publiczno-prywatnych, które pomagałyby sektorowi przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP, w finansowaniu kursów językowych i rozwijaniu innych metod ulepszania strategii językowych.

5.2. Języki i szanse na rynku pracy

Umiejętności językowe i wielokulturowe zwiększają szanse na otrzymanie lepszej pracy. Znajomość kilku języków obcych daje szczególną przewagę konkurencyjną: aby móc prowadzić swą działalność w UE i poza jej granicami, przedsiębiorstwa coraz częściej poszukują pracowników posługujących się wieloma językami. Ci, którzy znają wiele języków mogą wybierać z szerokiej oferty miejsc pracy, również za granicą: brak znajomości języka przytaczany jest jako główna przeszkoda w podjęciu pracy za granicą²¹. Istnieją dowody na to, że umiejętność posługiwania się wieloma językami sprzyja kreatywności i innowacyjności: osoby wielojęzyczne są świadome faktu, że w różnych środowiskach językowych i kulturowych do tego samego problemu można podejść na różne sposoby, i potrafią tę wiedzę wykorzystać w poszukiwaniu nowych rozwiązań.

Programy faworyzujące mobilność, takie jak „Uczenie się przez całe życie” czy „Młodzież w działaniu”, powinny być szeroko dostępne dla obywateli UE²². Jednym z najskuteczniejszych sposobów nauczania się innego języka i poznania innych kultur jest podjęcie studiów lub

²⁰ CILT, *Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise*, 2007, http://ec.europa.eu/education/policies/lang/key/studies_en.html.

²¹ COM(2007) 773 wersja ostateczna, „Mobilność, instrument na rzecz większej liczby lepszych miejsc pracy: Europejski plan działania na rzecz mobilności w zatrudnieniu (2007-2010)”.

²² *Making learning mobility an opportunity for all*, lipiec 2008 r. http://ec.europa.eu/education/doc/2008/mobilityreport_en.pdf

pracy za granicą. Studenci, którzy skorzystali z programu Erasmus, jako największą korzyść z pobytu zagranicznego wymieniają pogłębienie znajomości języka. Programy nauczania i szkoleń powinny optymalnie wykorzystywać wymiany, partnerstwa i partnerstwa przez Internet (e-twinning) ze szkołami w innych krajach.

Komisja:

- *będzie propagowała mobilność wśród studentów, uczniów, pracowników i młodych przedsiębiorców,*
- *będzie rozpowszechniała wyniki badań prowadzonych nad związkiem między umiejętnościami językowymi, kreatywnością i innowacyjnością,*
- *utworzy stałą platformę wymiany najlepszych praktyk dla przedsiębiorstw, na której gromadzone będą istotne informacje z sektora biznesu, stowarzyszeń zrzeszających pracodawców, izb handlowych, organizacji promujących handel, szkół i organów edukacyjnych.*

Państwa członkowskie zachęca się do:

- *dowartościowania i dalszego doskonalenia umiejętności językowych nabytych poza systemem formalnego szkolnictwa,*
- *zachęcania organizacji promujących handel do tworzenia szczególnych programów, zwłaszcza dla MŚP, obejmujących szkolenia językowe i kulturowe,*
- *uzupełniania programów mobilności UE szczególnymi formami pomocy na poziomie krajowym i lokalnym.*

6. UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE

Dotychczas z postępów w realizacji celu „język ojczysty plus dwa” skorzystali głównie uczniowie w systemie szkolnictwa ogólnego; oferta językowa dla uczniów kształcących się w systemie zawodowym jest ograniczona lub wręcz nieistniejąca. Biorąc pod uwagę coraz mniejszą liczbę młodych ludzi rozpoczynających naukę oraz cel, jakim jest dotarcie do wszystkich obywateli, konieczne wydaje się obecnie położenie nacisku na aktualizowanie kompetencji dorosłych przez całe ich życie. Jednocześnie należałoby poszerzyć ofertę językową, tak aby każdy mógł się uczyć języków, które najbardziej go interesują.

6.1. Więcej możliwości uczenia się większej ilości języków

W dwóch poprzednich komunikatach Komisji²³ ustanowiono strategiczne cele i priorytety skutecznego nauczania, od dzieciństwa, szerokiej gamy języków. Cele te są wciąż aktualne i powinny być realizowane. W latach 1999-2005 większość państw członkowskich rozszerzyła ofertę nauczania języków w edukacji podstawowej i średniej, lecz głównym nauczaniem

²³ COM(2003) 449 Promowanie nauki języków obcych i różnorodności językowej: plan działania na lata 2004-2006; COM(2005) 596 Nowa strategia ramowa w sprawie wielojęzyczności. Zob. również Sprawozdanie z realizacji planu działania, COM(2007) 554.

językiem był angielski²⁴. W prawie połowie państw członkowskich uczniowie wciąż nie mają możliwości uczenia się dwóch języków w ramach obowiązku szkolnego²⁵; sytuacja ta wygląda gorzej w przypadku uczniów w systemie kształcenia i szkolenia zawodowego²⁶. Języki są często postrzegane jako trudny przedmiot i istotny czynnik niepowodzeń w nauce. Należy starać się zwiększać motywację uczniów oraz dostosować metody nauczania do ich potrzeb. Należy pogłębiać wiedzę na temat roli biernej znajomości języka oraz promować odpowiednie metody nauczania języków, aby umożliwić rozumienie i podstawową komunikację w różnych językach.

Uczniowie systemu kształcenia i szkolenia zawodowego powinni mieć dostęp do nauki języka o wymiarze praktycznym, dostosowanej do ich profilu zawodowego i odpowiedniej do przyszłego zatrudnienia. Uniwersytety powinny wyposażyć swoich studentów w solidną znajomość języków, niezależnie od ich specjalizacji.

Osoby znające tylko jeden język to zazwyczaj dorośli, zwłaszcza ci o stosunkowo niskich kwalifikacjach i zajmujący niskie stanowiska. Osoby te wskazują często na brak czasu i motywacji jako na podstawowy powód nieuczenia się języków; innym powodem jest potrzeba bardziej elastycznej oferty. Szczególnym wyzwaniem jest więc zwiększenie oferty językowej dla dorosłych²⁷. Nauka języków poza edukacją formalną powinna w większej mierze wykorzystywać media, nowe technologie oraz zajęcia związane z kulturą i rozrywką.

Należy kontynuować wysiłki na rzecz zwiększenia ilości nauczanych języków, zwłaszcza w związku z wyborem drugiego języka obcego, mając na uwadze warunki lokalne (regiony przygraniczne, obecność wspólnot posługujących się innymi językami itp.). Kwestie organizacyjne związane z poszerzeniem oferty nauczania języków mogłyby zostać rozwiązane dzięki zastosowaniu nowych technologii (uczenie na odległość przez Internet, wideokonferencje w klasach i wirtualne wymiany), połączeniu w sieci współpracy szkół i ośrodków edukacji, partnerstwom z zainteresowanymi stronami na poziomie lokalnym oraz programom partnerskim z instytucjami za granicą.

6.2. Skuteczne nauczanie języków

Komisja przyjęła niedawno komunikat dotyczący europejskiej współpracy w zakresie szkół²⁸ i wyraża zadowolenie z faktu, iż Rada w swych konkluzjach dotyczących kompetencji międzykulturowych²⁹ i wielojęzyczności³⁰ uznała kluczową rolę nauczycieli w konsolidacji kompetencji językowych i międzykulturowych. Stwierdzono, że umożliwienie nauczycielom pobytu za granicą jest istotnym warunkiem, aby udoskonalić znajomość języka, którego

²⁴ M. Strubell et al., *The diversity of language teaching in the European Union*, 2007 (Sprawozdanie dla Komisji Europejskiej, DG EAC) http://ec.europa.eu/education/policies/lang/key/studies_en.html

²⁵ Eurydice, *Key Data on Teaching Languages at School in Europe* (Kluczowe dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie) wydanie 2005, <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=049EN>.

²⁶ Cedefop Thematic Overviews, http://www.trainingvillage.gr/etv/Information_resources/NationalVet/Thematic/.

²⁷ Innowacyjne projekty w tej dziedzinie otrzymują wsparcie finansowe z programu „Uczenie się przez całe życie” oraz z Europejskiego Funduszu Społecznego.

²⁸ COM(2008) 425, Rozwijanie kompetencji na miarę XXI wieku: plan europejskiej współpracy w zakresie szkół.

²⁹ http://www.eu2008.si/en/News_and_Documents/Council_Conclusions/May/0521_EYC1.pdf.

³⁰ http://www.eu2008.si/en/News_and_Documents/Council_Conclusions/May/0521_EYC-MULTILIN.pdf.

nauczają i ich kompetencje międzykulturowe³¹. Obecnie mobilność nauczycieli jest niewielka, co spowodowane jest trudnym dostępem do zawodu nauczyciela za granicą, brakiem zachęty w postaci perspektyw rozwoju kariery, a wręcz utrudnieniami z tym związanymi i wreszcie sztywnymi mechanizmami wymian dwu- i wielostronnych, co razem wzięte zniechęca większość nauczycieli do składania wniosków³².

Tendencja rysująca się w ciągu pięciu ostatnich lat polegała na wprowadzeniu języka obcego już w szkolnictwie podstawowym, jednocześnie bardziej powszechne stało się nauczanie przedmiotów w danym języku, zwłaszcza w szkolnictwie średnim. Nierzadko języka nauczają osoby bez przygotowania językowego, czasem nie posługujące się biegle językiem, którego nauczają. Takie osoby powinny otrzymać odpowiednie przeszkolenie w zakresie metod nauczania.

Ostatnio zwrócono uwagę na dwa inne zjawiska dotyczące nauczania języków. Nauczyciele języka narodowego mają coraz częściej do czynienia z klasami, w których znajdują się uczniowie posługujący się różnymi językami ojczystymi. Pomocą dla takich nauczycieli byłyby szkolenia w zakresie metod nauczania języka ojczystego jako drugiego języka lub języka obcego. Jeśli chodzi o języki mniej używane, w przypadku których brak jest nauczycieli, szkoły często uciekają się do zatrudniania niewykwalifikowanych pracowników. Należy podjąć działania wspierające te osoby i pomagające im rozwinąć umiejętności pedagogiczne.

Komisja:

- *wykorzysta programy UE jako wsparcie dla nauczania większej ilości języków poprzez uczenie się przez całe życie, mobilność nauczycieli i studentów, szkolenie nauczycieli języków, partnerstwa między szkołami oraz rozwój innowacyjnych metod dostosowanych do różnych grup docelowych,*
- *sporządzi spis najlepszych praktyk w uczeniu się i nauczaniu języków w zakresie wielojęzyczności i udostępni go państwom członkowskim.*

Państwa członkowskie zachęca się do:

- *zapewnienia wszystkim realnych możliwości opanowania języka narodowego (języków narodowych) i dwóch innych języków,*
- *rozszerzenia oferty nauczania języków dla osób uczących się, tak aby umożliwić indywidualny wybór i lepszą odpowiedź na lokalne zapotrzebowanie w dziedzinie nauki języków,*
- *podnoszenia jakości szkoleń wszystkich nauczycieli i innych osób zaangażowanych w nauczanie języków,*
- *propagowania mobilności wśród nauczycieli języka, tak aby poszerzać ich umiejętności językowe i kompetencje międzykulturowe.*

³¹ P. Franklin et al., *Languages and Cultures in Europe (LACE)* http://ec.europa.eu/education/policies/lang/key/studies_en.html.

³² Williams, Strubell et al., *Detecting and Removing Obstacles to the Mobility of Foreign Language Teachers*, 2006, http://ec.europa.eu/education/policies/lang/key/studies_en.html.

7. MEDIA, NOWE TECHNOLOGIE I TŁUMACZENIE

Znajomość języków i innych narzędzi komunikacji jest ważną częścią umiejętności wymaganych w dzisiejszej zglobalizowanej Europie. Każdy musi mieć szanse na skuteczne porozumiewanie się w rozszerzonej UE. Nie dotyczy to wyłącznie osób posługujących się wieloma językami, lecz również tych, które znają tylko jeden język lub mają mniejsze zdolności językowe.

Media, nowe technologie oraz usługi tłumaczenia ludzkiego i automatycznego mogą przybliżyć obywatelom UE coraz większą różnorodność języków i kultur i zapewnić im narzędzia niezbędne do przełamywania barier językowych. Mogą one również odgrywać ważną rolę w ograniczaniu tych barier i umożliwiać obywatelom, przedsiębiorstwom i administracjom krajowym wykorzystywanie możliwości jednolitego rynku i globalizującej się gospodarki. Wysiłki w tej dziedzinie wspierane są poprzez program ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego oraz program Media. Znaczący potencjał propagowania dialogu międzykulturowego posiadają media, dzięki przekazywaniu bardziej złożonego obrazu naszego społeczeństwa, na który składa się wiele różnych punktów widzenia. Dlatego też media mogą być podstawą dla nieformalnego uczenia się języka poprzez programy łączące zabawę z nauką i filmy z podpisami³³.

W obliczu coraz bardziej globalnej gospodarki internetowej i wciąż rosnącego natłoku informacji we wszystkich możliwych językach jest niezwykle ważne, aby obywatele mieli dostęp do informacji i usług przekraczających granice narodowe i językowe i korzystali z nich za pomocą Internetu i urządzeń przenośnych. Technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK) muszą również uwzględniać wymiar językowy i przyczyniać się do tworzenia oprogramowań w różnych językach. Ten ogólny cel wspiera program i2010, określający strategię polityki Komisji w dziedzinie społeczeństwa informacyjnego. Program ten ma na celu utworzenie jednolitej europejskiej przestrzeni informacyjnej gwarantującej jednakowy dostęp do usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych i poprawiającej warunki rozwoju wartościowych, wielojęzycznych treści.

Dialog z obywatelami jest procesem interaktywnym. W tej dziedzinie instytucje unijne przyczyniły się do rozwoju technologii umożliwiających tłumaczenie ustne w wielu językach w połączeniu z komunikacją z odległymi miejscami i z szerszą publicznością. Na rynku dostępne są narzędzia, takie jak wideokonferencje, czaty internetowe i transmisje wydarzeń i konferencji w Internecie. Należy wspierać inwestycje w dalszy rozwój takich technologii oraz ich stosowanie.

Tłumaczenie ludzkie i automatyczne stanowi ważny element polityki wielojęzyczności. Obie formy tłumaczenia mogą ułatwić wymianę informacji między władzami poszczególnych krajów i ulepszyć transgraniczną współpracę administracyjną. Dla przykładu tworzenie systemu wymiany informacji w ramach rynku wewnętrznego³⁴ (IMI) ma umożliwić państwom członkowskim wymianę informacji we wszystkich urzędowych językach UE, co pomoże przestrzegać obowiązków w zakresie współpracy administracyjnej na podstawie wielu aktów prawodawstwa wspólnotowego³⁵. Tłumaczenie automatyczne stosowane jest

³³ *Study on the needs and practice of the European audiovisual industry in respect of dubbing and subtitling*, http://ec.europa.eu/information_society/media/overview/evaluation/studies/index_en.htm.

³⁴ http://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/index_pl.html

³⁵ Na przykład: dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, Dz.U. L 255 z 30.9.2005, s. 22 czy też dyrektywa 2006/123/WE Parlamentu

również w celu zapewnienia większej przejrzystości w dziedzinie zamówień publicznych oraz procedur Europejskiego Urzędu Patentowego.

Wreszcie, nie ulega wątpliwości, że tłumaczenie wykonywane przez człowieka jest główną drogą dostępu do innych kultur. Jak powiedział Umberto Eco: „Językiem Europy jest tłumaczenie”. Dziedzictwo kulturowe Europy obejmuje arcydzieła powstałe oryginalnie w różnych językach, lecz wspólne dla nas wszystkich dzięki ugruntowanej tradycji tłumaczenia literackiego. Tradycja ta powinna być umocniona, tak aby dzieła powstałe w innych, zwłaszcza tych mniej używanych, językach udostępnić szerokiej publiczności. Komisja zbada sposoby optymalizacji synergii między inicjatywami i programami wspierającymi tłumaczenie³⁶ celem ułatwienia dostępu do naszego wspólnego dziedzictwa kulturowego i wsparcia tworzenia europejskiej sfery publicznej.

Komisja:

- *będzie wspierać realizację napisów filmowych oraz rozpowszechnianie europejskich produkcji medialnych,*
- *będzie wspierać projekty dotyczące rozwoju i upowszechniania technologii językowych i komunikacyjnych,*
- *zorganizuje konferencję na temat roli tłumaczenia w propagowaniu otwarcia, zrozumienia i dialogu między kulturami,*
- *we współpracy z państwami członkowskimi rozszerzy zakres IMI na większą ilość zawodów regulowanych oraz będzie wspierała przestrzeganie obowiązków w zakresie współpracy administracyjnej dotyczącej dyrektywy usługowej.*

Państwa członkowskie zachęca się do:

- *współpracy z zainteresowanymi stronami na rzecz promowania wielojęzyczności w mediach – zwłaszcza poprzez wspieranie realizacji napisów filmowych – i rozpowszechniania dzieł kultury w Europie,*
- *aktywnego zachęcania do dalszego rozwoju i stosowania nowych technologii wspierających wielojęzyczność.*

8. ZEWNĘTRZNY WYMIAR WIELOJĘZYCZNOŚCI

Wkład wielojęzyczności w międzykulturowy dialog jest coraz bardziej doceniany w zewnętrznych stosunkach UE³⁷. Różnorodność językowa nie jest wyłączną cechą UE i nasze doświadczenie dotyczące poszanowania dla różnorodności i promowania umiejętności

Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym, Dz.U. L 376 z 27.12.2006, s. 36-68.

³⁶ Takich jak program Kultura.

³⁷ Uzgodnione wnioski przyjęte przez Trzecią Eurośródziemnomorską Konferencję Ministrów Kultury w Atenach, dn. 29-30 maja 2008 r.; Deklaracja Prezydencji na Konferencji „Nowe paradygmaty, nowe modele – kultura w zewnętrznych stosunkach UE”, Lublana, dn. 13-14 maja, http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/kulturno_sodelovanje/nove_paradigme_novi_modeli_kultur_a_v_zunanjih_odnosih_eu/.

językowych mogłoby zostać wykorzystane w naszych stosunkach z innymi krajami. W nawiązaniu do tego Parlament Europejski zwrócił uwagę na fakt, iż niektóre z języków UE, zwane europejskimi językami o zasięgu światowym³⁸, występują również w wielu państwach niebędących członkami UE, na różnych kontynentach; języki te stanowią więc ważną więź między osobami i narodami różnych regionów świata.

Zewnętrzny wymiar wielojęzyczności ma głównie za zadanie w pełni wykorzystać potencjał języków UE, którymi posługują się również mieszkańcy krajów trzecich, i propagować ich nauczanie i naukę poza UE oraz innych języków w UE, a to dzięki wymianie doświadczeń, dobrych praktyk i tworzeniu wspólnych grup zainteresowanych stron. W ramach wspólnych deklaracji podjęto już w tej dziedzinie konkretne działania we współpracy z krajami spoza UE.

Komisja:

- *ustanowi partnerstwa i skonsoliduje współpracę z krajami spoza UE w dziedzinie wielojęzyczności, z uwzględnieniem możliwości, jakie niosą ze sobą europejskie języki o światowym zasięgu,*
- *będzie propagowała nauczanie i naukę wszystkich języków UE poza jej granicami.*

Państwa członkowskie zachęca się do:

- *dalszego wspierania tworzenia sieci kontaktów i współpracy przez właściwe instytucje celem skuteczniejszego promowania języków UE poza jej granicami.*

9. WYKONANIE

Polityką wielojęzyczności zainteresowanych jest bardzo wiele stron na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i unijnym. Komisja będzie kontynuowała zorganizowany dialog, opierający się na pięciu aspektach działań:

- (1) Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi w ramach otwartej metody koordynacji wpisującej się w program Edukacja i szkolenie 2010 oraz dążyć do wzmocnienia wielojęzyczności w nowych ramach strategicznych dla współpracy na okres po 2010 r. W tym celu Komisja rozszerzy mandat działania grupy roboczej ds. języków, tak aby zostały nim objęte wszystkie aspekty wielojęzyczności.
- (2) Komisja utworzy platformę do dyskusji z mediami, organizacjami kultury i innymi zainteresowanymi stronami społeczeństwa obywatelskiego, umożliwiającą wymianę praktyk promujących wielojęzyczność na rzecz dialogu międzykulturowego.
- (3) Opierając się na doświadczeniach Forum Biznesu ustanowi ona stałe ramy współpracy z zainteresowanymi stronami.

³⁸ Parlament Europejski uznał „strategiczne znaczenie języków europejskich o zasięgu światowym, będących środkiem komunikacji oraz narzędziem pomocnym w realizacji solidarności, współpracy i inwestycji gospodarczych” i w związku z tym wydał zalecenie, by koncepcja ta stała się „jednym z głównych elementów politycznych europejskiej polityki wielojęzyczności” – Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie nowej strategii ramowej na rzecz wielojęzyczności (2006/2083(INI))

- (4) Komisja będzie zbierać i rozpowszechniać przykłady dobrych praktyk i systematycznie promować synergię między ww. forami. Regularnie będzie dokonywać przeglądu postępów, organizując, na przykład co dwa lata, konferencję językową na szczeblu UE.
- (5) Umieści wielojęzyczność w głównym nurcie odpowiednich polityk UE i podejmie wyżej wymienione działania.

10. WNIOSKI

Komisja zachęca państwa członkowskie i pozostałe instytucje UE do zatwierdzenia przekrojowych strategicznych ram dla wielojęzyczności przedstawionych w niniejszym komunikacie i do realizacji ich na najbardziej odpowiednim poziomie.

We współpracy z państwami członkowskimi Komisja przeprowadzi ogólny przegląd w 2012 r.